

ילמד ענוים דרכו - שנה א

הנאה גופנית כעבודת השם

הרב רן כלילי

מורה הנבוכים ג, ח

לפיכך נחלקו דרגות בני האדם. יש אנשים השואפים תמיד להעדיף את הנכבד ביותר ולחזור לקיום נצחי בתוקף צורתם הנכבדה. (אדם כזה) לא יחשוב אלא על תפיסת המושכל והשגת דעה נכונה לגבי כל דבר והידבקות בשכל ה-להי השופע עליו, אשר ממנו באה לידי מציאות אותה צורה. כל אימת שמניעים אותו דחפי החומר **אל זוהמתו וחרפתו הידועה הוא כואב על מה שהסתבך בו ומתבייש ונבוך בגלל מה שהוא מתנסה בו**. הוא שואף **להמעיט חרפה זאת** ככל יכולתו ולהישמר ממנה בכל דרך... **כל דחפי החומר בעיניהם חרפה, רע, וחסרונות הכרחיים**, ובמיוחד חוש המישוש שהוא חרפה לנו - כפי שמציין אריסטו - ובגללו אנו מתאווים לאכילה, שתייה ומשגל. כי ראוי למעט בזאת ככל האפשר, **לעשותו בהסתר ולהצטער על עשייתו, להימנע מדבר על כך, לא להרחיב דברים עליו ולא להתקבץ לשם עשיית דברים אלה**. אלא על האדם לשלוט בדחפים אלה כולם, למעט בהם ככל יכולתו, ולא ייא את להם אלא במידה ההכרחית. כתכלית לעצמו עליו לקבוע את תכלית האדם באשר הוא אדם, כלומר תפיסת המושכלות ולא יותר. החשובה והנאצלת ביותר שבהם היא השגת ה-לוה, המלאכים ושאר מעשיו במידת היכולת. אנשים אלה הם אשר עם ה-ל, אינם משים ממנו...

איגרת הקודש המיוחסת לרמב"ן, פרק ב'

ואין הדבר כאשר סבר וחשב רבי משה ז"ל במורה נבוכים בהיותו משבח לאריסטו על מה שאמר "כי חוש המישוש הוא לחרפה לנו". חלילה חלילה אין הדבר כמאמר היווני, לפי שיש במאמרו **שמץ מינות** שאינו מורגש, **שאינו היה מאמין שהעולם מחודש בכוונה לא היה אומר כך היווני האחר**. אבל אנו בעלי תורה הקדושה מאמינים שהשם יתברך ברא הכל כפי שגזרה חוכמתו, ולא ברא דבר שיהיה בו גנאי וכיעור, שאם נאמר כי החיבור הוא דבר של גנאי - הנה כלי המשגל הם כלי הגנות, והרי השם יתעלה הוא בראם! כאמרו: "הוא עשך ויכוננך"... מלמד שהוא ובית דינו נמנו על כל איבר ואיבר וכל אחד מהם הושיבוהו על כנו". ואם כלי המשגל הם דברי גנאי, האיך ברא השם יתברך דבר שיש בו מום או גנות וחסרון?!... אבל העניין הוא כמו שנאמר: כי השם יתברך טהור עיניים מראות ברע... והעדות הברורה מה שאמר במעשה בראשית: "ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו" - כל זה קודם שחטאו לפי שהיו עסוקין במושכלות **וכל כוונתם לשמים**, ולא היו בעיניהם אלא כעניינים ושאר אברי הגוף. אמנם כשנטו אחר ההנאות הגופניות **ולא נתכוונו לשם שמים**, אמר: "וידעו כי ערומים הם". כי כאשר הידיים כותבות ספר תורה הן נכבדות ומשובחות ונשגבות, ואם עושות נבלה מן הנבלות הם מגונות...

¹ בדומה לכך כתב גם המהר"ל בבאר הגולה, הבאר החמישי: "כי הרבה מחכמים והם החוקרים בשכלם על הנמצאים, שהם אומרים כי זה חרפת האדם ובושתו וכלימתו חבור איש עם אשתו, עד שאמרו בהסכמה מוחלטת חוש המישוש חרפה הוא לנו. ודבר זה באו להרחיק חכמים... אבל העניין הוא כמו שאמרנו, כי אין פחיתות בעניין זה כלל מצד עצמו, רק בשביל שהאדם מכוון לתאוותו ויצרו ומצד הזה **הדבר הוא גנאי**".

אור החיים ויקרא יט, ב - קדושים תהיו

לצד שציווה ה' על בחינת תאוה הקבועה בטבע אנושי, והיא **תאוה השולטת על הרצון**, וכבר כתבתי בפרשה הקודמת בפסוק "כמעשה ארץ מצרים" וכו', כי בחינה זו **אין יכולת באדם לשלוט עליה, אלא בגדר הריחוק** בבחינת החושב. ומעתה לצד שציווה ה' במקומו לקיים המין ולהדבק בצלע נכון לאיש, יש מוצא רע מבחינה זו להתגבר בו בחינת חשק המתגבר ונוצח הרצון בהופכו, ואין אדם שולט בעצמו להישמר מן העריות שצווה ה' עליהם. ואם כן ממה נפשך: יעשה מצווה דרך גבר בעלמא לקיים מינו - הנה הוא מושלל משמירת העריות! ימנע עצמו ממין זה כל עיקר - הנה הוא מבטל מצות פריה ורביה ומצות ייבום!?

אשר על כן, בא מאמר ה' כאן וצווה בנעימות אמרי קדוש: "קדושים תהיו" - פירוש שיקדשו עצמן במעשים אשר באה עליהם המצווה לעשותם. פירוש **שלא יעשה הדבר לתאוות הגשם ולהשלים החפץ השואלו עשות דבר, אלא יעשה הדבר בקדושה ובטהרה**, כמו שמתעטף בציצית, ומכניס תפילין בזרועו, וימאס בדעתו חפץ הבא מעצמו... ולאיש כזה קדוש יאמר לו.

ולצד שיאמר אדם איך נכחיש המורגש שהחפץ יכירנו ויטעם טעם הדבר, **ואין כוח בבחינת החושב למנוע ההרגש בזה?** לזה אמר "כי קדוש אני ה' - להיכם", פירוש על דרך אומרם ז"ל (תקו"ז תיקון ע) כי כל העושה מצווה אחת, שמו יתברך הוי"ה שורה על אבר שבו עשה המצווה, כי תיבת המצווה בו רמוז שם, מ"צ בא"ת ב"ש י"ה, ואותיות ו"ה הרי הוי"ה, וכבר כתבתי במקומות אחרים טעם שחצי השם בא"ת ב"ש וחצי נגלה, ואם כן **בעשות האדם הדבר לשם מצווה הנה שם הוי"ה שורה עליו שהוא קדוש, ובזה אין דבר רע משתלשל מהמעשה**, והוא אומר כי קדוש אני ה' - להיכם, דקדק לומר - להיכם לרמוז אל דביקות ה' במתקדש לעשות המעשה לשם מצווה, על דרך אומרם "ואתם הדבקים בה" - להיכם", ולזה אמר אל כל עדת בני ישראל, לומר שכל איש ישראל ישנו בגדר מצווה זו, גם כפל ואמרת לרמז מעלה זו.³

דרך השם א, ד

ההנהגה הזאת מתחלק(ת) לשני חלקים:

האחד - הוא במה שיעשה מפני **שצווה** בו. והשני - במה שיעשה מפני שהוא **מוכרח** בו וצריך (מצד קיומו החומרי). פירוש: האחד - הוא כלל מעשה המצוות. והשני - כלל מה שהאדם משתמש מן העולם לצורכו.

² ע"ש שביאר שאם אדם לא יתרחק הן מהמחשבה על העריות והן מהראייה - אינו יכול בשום פנים לשלוט בתאוות עריות.
³ שפת אמת ויקרא קדושים תרל"א: "וכן ע"י כל המצוות שהם נגד רמ"ח אברים דכתי' אשר קדשנו במצותיו שע"י מעשה המצווה שיש בה אור מצויו ה' בתוך המעשה. ע"ז יכולין לברר הקדושה גם במעשה ממש. ובכל מעשה נמצא רצון הש"י כי בלא זה לא היה לו קיום. וכ"כ אשר יעשה כו' האדם וחי בהם. פי' שחיות כל מעשיו יהי' ע"י המצוות שהוא רצון ה' המח' כל המעשים כנ"ל."

דף מקורות

מעשה המצוות - הנה תכלית בו לאדם שיעשהו מבואר הוא (=מבואר מאליו ופשוט), שהוא **לקיים** מצוות בוראו ולעשות חפצו. והנה הוא מקיים חפצו יתברך בזה...

אכן מה שהאדם משתמש מן העולם לצורכו - הנה צריך תחילה **שיהיה מוגבל** בגבול רצונו יתברך, דהיינו שלא יהיה בו דבר ממה שמנעו ואסרו ה-ל יתברך.

ושלא יהיה אלא **הראוי לבריאות הגוף וקיום חיותו** על הצד היותר טוב, ולא כפי נטיית החומר ותשוקתו למותרות.

ויהיה **הכוונה** בו, להיות הגוף מוכן ומזומן לשתמש ממנו הנשמה לצורך עבודת בוראו, שלא תמצא לה עיכוב בהעדר הכנתו וחולשתו.⁴

וכשיהיה האדם משתמש מן העולם על הדרך הזה, הנה **ימצא התשמיש ההוא בעצמו** - פועל השלמות כמו שכתבנו, ו**יקנה בו מעלה אמיתית כמו שיקנה במעשה כל המצוות כולן!** כי גם זה **מצווה עלינו**, לשמור את גופנו בהכנה הגונה לשיוכל לעבוד בו את בוראו.⁵ (וכן מצווה עלינו ש)נשתמש מהעולם לכוונה זו ולתכלית זה, כפי המצטרך לנו. ונמצינו (ש)אנחנו מתעלים במעשה הזה, **והעולם עצמו מתעלה בזה** בהיותו עוזר לאדם לשיעבוד את בוראו.⁶

שפת אמת, ויגש, תרלז

נודע דברי מהר"ל ז"ל בס' גור ארי' על מ"ש חז"ל יעקב לא נשקו שקרא את שמע. וביאר כי בעת בוא אל הצדיק איזה אהבה ושמחה **מכניסו לשמים לאהבת הבורא**. לכן קרא אז בכוונה קריאת שמע.

ועפ"י הפשוט טעם הדבר **כי ירא לנפשו שעי"ז האהבה ישכח ממנו אהבת הבורא** לכן הוא מתדבק מקודם בו ית' ועי"ז **נשכח** ממנו אהבה הגשמיות. וזה ענין מ"ש בכל לבבך בב' יצריך והיתכן לאהוב ה' ביצה"ר. רק שע"י היצה"ר מתקשר האדם באהבת הבורא בעבור יראת היצה"ר. אם אמנם כי הפי' עמוק מזה. אבל ע"י זה הדרך יוכל אחר כך להפוך גם את כל היצה"ר לעבודת הבורא כי עי"ז הדרך נמצא נולד טוב מהיצר. ועי"ז מתהפך לטוב.

⁴ אם כן יש במעשה החול ג' תנאים שבקיומם הם הופכים למצווה: א. השמרות מאיסורים (=מידת הנקיית). ב. שעושה באופן שזה משרת את בריאותו ולא לשם תאוה (=מידת הפרישות). ג. שמכוון את המעשה לשם עבודת ה', שיהיה בריא ויוכל לעבוד את בוראו (=מידת הטהרה).

וכ"כ הרמב"ם בהל' דעות ג,ב-ג שאין מספיק שאדם ישמור על גופו כדי שיהיה בריא. אלא צריך שיכוון את בריאותו כדי לעבוד את בוראו, ובזה נאמר עליו שכל מעשיו לשם שמים. (ועיין גם בדבריו בשמונה פרקים לאבות, פרק ה')

⁵ כמו שכתוב: "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" שדרשו חז"ל זאת על חובת שמירת הנפש. וכן: אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". אם כן לפי הרמח"ל לא רק ששמירת בריאות הגוף היא הכשר ללימוד תורה, כמש"כ הרמב"ם, אלא היא מצווה בעצמה!

⁶ מסילת ישרים פרק א': "הוא מתעלה **והעולם עצמו מתעלה עמו**. כי הנה **עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך**. והוא כעניין מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה בעניין האור שגנזו הקדוש ברוך הוא לצדיקים. וזה לשונם: "כיון שראה הקדוש ברוך הוא אור שגנזו לצדיקים - שמח, שנאמר: "אור צדיקים ישמח". ובעניין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו אמרו: "אמר רבי יצחק: מלמד שנתקבצו כולן למקום אחד והיתה כל אחת אומרת, עלי יניח צדיק ראשו". והנה על העיקר הזה העירונו זכרונם לברכה במדרש קהלת, שאמרו, זה לשונם: "ראה את מעשה ה-לוהים - בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי".

דף מקורות

וכעניין זה אמרו חז"ל כתיב "לה' הארץ" וכתיב "והארץ נתן לבני אדם" - כאן קודם ברכה כו', וכי אחר הברכה אינו לה' ח"ו? אמנם אחר הברכה ניתן לבני אדם שיוכל להיות לה' אף כי הוא לבני אדם. **שע"י הברכה מתקשר המעשה בקדושה**. וזה הוא הברכה שאחר האכילה שהוא העיקר [שמפורש בתורה], כמ"ש חז"ל "כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כש"כ". **והיינו כנ"ל שמקודם שבא ליהנות נזכר בהשי"ת כדי שלא להתפרד ממנו ע"י הנאה גשמיות**. ועי"ז הזכירה מקודם נשכח ונתמעט ממנו הגשמיות עד שמתהפך הכל לה'.

הרב הנזיר, "זכו שכינה ביניהם" עמוד נד

רב קורא תגר על זה שרואים גנות וחרפה **בתענוגי** הנישואים, ואומר: "כל המניח ידו כלפי פנים של מטה", כלומר - מתבייש בהם, "כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו" (שבת מא.).

אגלי טל בהקדמתו⁷

ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בעניין לימוד תורה הקדושה ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כל כך לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצווה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרבא כי זה היא עיקר מצוות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו **ואז דברי תורה נבלעין בדמו**⁸. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה. (עיין פירש"י סנהדרין נ"ח. ד"ה ודבק⁹). ובזוה"ק דבין יצה"ט ובין יצה"ר אינן מתגדלין אלא מתוך שמחה. יצה"ט מתגדל מתוך שמחה של תורה. יצה"ר וכו'. הרי שמחה זו עוד¹⁰ מגרע כוח המצווה ומכהה אורה ואיך יגדל מזה יצה"ט? וכיון שיצה"ט מתגדל מזה בוודאי זה הוא עיקר המצווה.

ומודינא דהלומד **לא לשם מצוות הלימוד** רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה כהה דאוכל מצה שלא לשם מצווה רק לשם תענוג אכילה ובהא אמרו "לעולם יעסוק אדם וכו' שלא לשמה שמתוך וכו'". אבל **הלומד לשם מצווה ומתענג בלימודו** הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש **כי גם התענוג מצווה**.

⁷ רמב"ם הלכות דעות ג': "צריך האדם שיכוון לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא **בלבד** ויהיה שבתו וקומו ודבורו הכל לעומת זה הדבר. כיצד כשישא ויתן או יעשה מלאכה ליטול שכר לא יהיה בלבו לקבוץ ממון **בלבד** אלא יעשה דברים האלו כדי שימצא דברים שהגוף צריך להם מאכילה ושתייה וישיבת בית ונשיאת אשה. וכן כשיאכל וישתה ויבעול לא ישים בלבו לעשות דברים האלו כדי ליהנות **בלבד** עד שנמצא שאינו אוכל ושותה אלא המתוק לחיך ויבעול כדי ליהנות אלא ישים על לבו שיאכל וישתה כדי להברות גופו ואיבריו **בלבד**". עיין דברי ירמיהו שביאר שאם נהנה מקיום התכלית - מותר.

⁸ רבנו יוסף חיים, שו"ת תורה לשמה, עב: "אין טוב לשמש בלא רצון, אלא אדרבה, צריך שיהיה לו רצון ותאוה מצד עצמו... כי האדם, אע"פ שצריך לכוון לעשות מצוות ה' צריך שיהיה לו בזה תאוה ורצון בכל ליבו."

⁹ ע"ש. ויותר מזה ברש"י לסנהדרין נח עמוד ב: "שלא כדרכה - אין כאן דבק, שמתוך שאינה נהנית בדבר - אינה נדבקת עמו".

¹⁰ אולי צ"ל "אם".
כל הזכויות שמורות ©

דף מקורות

כוזרי ג, יא

אשר ל"מצוות השכליות" הלא הן מעין "אנכי ה' - להיך" ו"לא יהיה לך" ו"לא תשא". ונוסף עליהן האמונה שנתבררה בתורה הזאת כי ה-לוה ית' **צופה ויודע צפוני בני אדם**, ועל אחת כמה וכמה מעשיהם ואימרותם, וכי הוא **הגומל** להם כמעשיהם הטובים או הרעים, וכי "עיני ה' משוטטות בכל הארץ".

לפי זה **אין החסיד עושה מעשה, חושב מחשבה, או מדבר דבר - בלא שיאמין כי יש עין רואה אותו וצופה עליו וגומלת לו על הטוב ועל הרע ופוקדת עליו כל מעוות בדיבורו ובמעשהו**.¹¹ ולכן הוא הולך ויושב כירא וחרד המתבייש לעתים ממעשיו, כשם שהוא שמח ונהנה ובא להתרוממות הנפש בעשותו את הטוב...

כל **הנאה חושית שהחסיד נהנה זוכר הוא לברך את ה-לוה עליה**. ונמסר לנו בקבלה כי השיעור הקטן ביותר שבו אדם מישראל יוצא ידי חובתו בתשבחות ל-לוה הוא מאה ברכות¹² בכל יום - לא פחות מזה! מהן הברכות הידועות מסדר תפילותינו ואחריהן **ישתדל** להשלים את המספר על ידי ברכות הנהנין על דברים שבריה ושבמאכל שבשמיעה ושבראיה וככל אשר יוסיף ברכות **יוסיף קירבה אל ה-לוה**, וכמו שאמר דוד "פי יספר צדקתך כל היום תהלתך כי לא ידעתי ספרות" רצונו לומר אין מספר הברכות יכול להקיף את שבחך אבל אני מקבלו עלי לכל יום מימי חיי ולא אגרע ממנו לעולם. והנה אין ספק בדבר **שהאהבה ל-לוה והיראה מפניו נכנסות בנפש האדם על ידי קיום המצוות האלה**. ובתנאי שיקימן לפי השיעור שנתנה בהן התורה לבל תביאהו השמחה בשבתות וימים טובים - למדרגה שאליה מביאים השחוק והתאוות והבטלה ולבטול תפלה בזמנה כמצווה עליו; ולבל תביאהו היראה - להתייאשות מן המחילה והסליחה שעל ידי כך יישאר האדם בפחד לכל ימי חייו, ויעבור על מצוות **השמחה** בחלקו שנצטוונו עליה במאמר "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' - להיך", **ועל ידי זה ימעט השבח שעליו לשבח על טובת ה-לוה כי השבח הולך אחר השמחה**. ואז יתקיים בו מה שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' - להיך בשמחה ובטוב לבב ועבדת את איביך" וגו'.

שם סעיף א

אמר החבר: זאת תורת עובד ה-לוה משלנו: אין הוא פורש מן העולם עד שיהיה הוא למשא על העולם והעולם למשא עליו, **ואינו מואס בחיים שהם אחת הטובות שהשפיע ה-לוה עליו** (וה-לוה מזכירם כחסד, באומרו: "את מספר ימיך אמלא"; "והארכת ימים"). להפך! אוהב הוא את העולם ואת אריכות הימים...

¹¹ השווה: מו"נ ג,בב. ומובא ברמ"א או"ח סימן א.

¹² עיין שו"ע או"ח סימן מו, ובמפרשים בחישוב הברכות.

כל הזכויות שמורות ©

כוזרי ג, יג-יז

אמר החבר: ומה שמרבה **נעימות** בחיי החסיד ומחזקה ומוסיף הנאה על הנאתו הוא **חובת הברכות** שהוא חייב לברך על כל מה שהוא מוצא בעולם ועל כל המוצא אותו בעולם.

אמר הכוזרי: היתכן הדבר?! והרי הברכות טרחה נוספת הן!

אמר החבר: האין האדם **השלם** ראוי לכך שיאמר עליו כי הוא **מרגיש בהנאה שבמאכלו ובמשתהו** יותר מן הילד או מן הבהמה, כשם שלבהמה ראוי ליחס את ההנאה יותר מאשר לצמח, אם כי הצמח מקבל מזון בכל עת?

אמר הכוזרי: אמנם כן, בגלל היתרון שיש לו לאדם **בתחושה ובהכרה** בשעת ההנאה. כי השיכור אשר בשעת שכרותו הובאו לפניו כל הדברים שהוא מתאוה אליהם ואכל ושתה ושמע ניגונים ונמצא בחברת רעיו וחשוקתו מחבקתו, אילו סיפר לו על כל זה לאחר שנתפכח - היה מצטער על כך והיה חושב כל זה להפסד ולא לשכר, הואיל וההנאות ההן לא באו לידי כשהוא במצב של **הכרה מלאה ותחושה שלמה**.

אמר החבר: לעומת זה, **ההכנה להנאה וההבחנה בה והמחשבה** אל העדרה לפני בואה - כל אלה כופלות את ההנאה. וזוהי אחת מתועלות הברכות לכל מי שקיבל עליו לקיימן בכוונה ובשלמות. כי הן מביאות לנפש האדם את **ההבחנה** במין ההנאה, **ומולידות את ההרגשה בצורך להודות עליה** למי שנתנה לאחר שהיה האדם חושש להעדרה. ואז **תגדל השמחה** על הנאה זו.

כך אתה מברך "שהחיינו וקיימנו" - שהרי **אתה רואה את עצמך מזמן למות ונמצאת מודה על היותך חי עוד**, ורואה זאת כזכיה. **ויקל בעיניך החולי ואף המוות** בבואו בזמנו, כי בעשותך חשבון נפשך מצאת כי ממשאך ומתנך עם -להיך יצאת ברווח, שהרי לפי טבעך ראוי אתה כי יעדר כל טוב ממך, כי עפר אתה, אך ה-לוה היטיב עמך ונתן לך חיים והנאה. ועל אלה אתה מודה. **ובבוא השעה כי יטלם ממך תודה** ותאמר: "ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך".

וכך תמצא נהנה כל ימי חיך. ומי שלא קיבל עליו דרך זו, חשב את הנאתו לא להנאה אנושית כי אם להנאה בהמית, בדומה להנאת השיכור שהזכרנו למעלה.

שפת אמת לפרשת עקב, שנת תרמח

בענין שבח ארץ ישראל: "ה' - להיך מביאך אל ארץ טובה כו' נחלי מים עינות ותהומות כו' בבקעה ובהר כו' ואכלת ושבעת וברכת וכו'." - כי הנה **כשהיו בני" בארץ ישראל היה השפע בא משמים ע"פ התורה ומצוות** כמ"ש "למטר השמים תשטה מים"; "והיה אם שמוע כו' ונתתי מטר ארצכם בעתו".

והגם כי שכר מצוות בהאי עלמא ליכא, אך **ארץ ישראל היה בה מעין עוה"ב**, כענין שרמז המדרש בשמירת שבת, שהגם שהשכר בעקב מכל מקום בשבת קודש יש בו מעין עוה"ב. כמ"ש "לטובתך נתתי לך השבת". וכתבתי במקום אחר הפירוש, כי **השכר אין יכול להיות כשיש תערובת טוב ורע**. ובשבת שכולו טוב ואין בו תערובות יכולין להרגיש מעין עוה"ב. וכמו כן

דף מקורות

ארץ ישראל ובהמ"ק בבחי' המקום שהוא נבדל מכל המקומות ואין בו תערובות... לכן נקראת "ארץ טובה" - אין טוב אלא תורה... ופירוש "ארץ טובה" שהיתה מלאה מדברי תורה... ולא לחנם נשבע הש"י לאבותינו לתת לנו ארץ ישראל... והשפע שירד בארץ ישראל היה בקדושה. ולכן בכוח המצוות ירד להם המטר, כדכתיב: "בעתו" - שהיה דבוק בשורשו.

"ואכלת ושבעת - וברכת". ולא כתיב "ותברך"? לפי הפשט י"ל כמ"ש בגמרא: "סברא הוא, אסור ליהנות בלא ברכה". א"כ **הוא מוטבע באיש ישראל כשנהנה - מברך**, זהו שכתוב "וברכת" כמו "ואכלת ושבעת" שהוא ממילא, כמו כן "וברכת". אכן עוד יתכן לפרש כי **אכילת לחם הארץ נתן התעוררות בנפש ישראל לברך להש"י**. זהו שכתוב "ואכלת ושבעת וברכת". וי"ל עוד, כי **בגוף אכילה נעשה הברכה**, שהאכילה היתה בקדושה, כמ"ש בספרים בפסוק: "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה" - פירוש: בגוף האכילה.

וחז"ל אמרו: "משה רבינו ע"ה תיקן ברכת הזן ויהושע תיקן על הארץ" - פירוש: כי המן היה מאכל מן השמים ממש והוא השפע בשורשו. ובארץ ישראל היה דביקות שפע שלמטה, דביקות לחם מן הארץ בלחם מן השמים. והוא מדרגה שלמטה מן המן.

ואח"כ תיקנו "ובנה ירושלים"... לזכור איך נפלנו מאיגרא רמה שכשהיינו בארץ ישראל היה כל השפע דבוק בשורשו כנ"ל ואוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם. **וכפי התשוקה והדאגה על חורבן בהמ"ק כך יכולין גם בגלות להרגיש קצת הארה מהשפע שהיה בזמן המקדש**¹³... שע"י המרירות מתקנים עתה מה שהיה אז ע"י שמחה. וזה עניין ברכת "ובנה ירושלים" בברכת המזון, כנ"ל.

רשב"א חידושי אגדות בבא בתרא עד

"ואף לויתן זכר ונקבה בראם... סירס את הזכר והרג את הנקבה ומלחם לצדיקים לעולם הבא..." - אל תרחיק להיות לצדיקים לעולם הבא סעודות כפשטי הדברים... שאין התכלית להם ז"ל באותם הסעודות כוונת מאכל לבד למילוי הכרס ולהנאת הגרון... אלא שכבר נודע **שבסיבת המאכל והמשתה יתעוררו כוחות הגוף, ובהתעורר הכוחות הגופניים יתעוררו ויתחזקו ג"כ כוחות הנפש**... לפי שהמאכל והמשתה סיבות גדולות **לשמחת הלב**... ברבות השמחה יתחזק הכוח השכלי שיש בנפש... ואולי גם זה הייתה הכוונה בעניין יצחק אבינו ע"ה בבקשת המטעמים...

¹³ עיין שמונה קבצים קובץ ו', שאף שאין שמחה אלא בא"י אבל יש בחינה של עונג גם בחו"ל אשר נמשכת מאווירה דא"י.
כל הזכויות שמורות ©

ליקוטי מוהר"ן סימן כב¹⁴

על כן צריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, לראות לזכך הגוף, עד שתוכל הנשמה להודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשגת תמיד כנ"ל. וכשהגוף הוא בבחינה זו, היא טובה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה. וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזור למדרגתה על ידי הגוף, הינו, **על ידי תענוגי הגוף תוכל לזכר ולעלות לתענוגים שלה**, כי **מאחר שהגוף גם כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים**, ועל כן תוכל הנשמה לחזור על ידי תענוגי הגוף למעלתה, לתענוגים שלה. וכן גם כן על ידי הרשימות שיש בהגוף, על ידי הארות שהאירה בו הנשמה מקדם, תוכל עתה לזכור ולעלות ולחזור למדרגתה. וזה בחינת: "מבשרי אחזה - לוח", "מבשרי דייקא, הינו על ידי בשר הגוף 'יחזה - לוח', הינו השגות - להות; הינו, שהאדם בגופו יראה ויחזה השגות עליונות שהנשמה משגת תמיד כנ"ל. אבל כשיש להגוף עזות מבחינת "והכלבים עזי נפש", אין הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תוכל ללכד בתוקף ועזות הגוף, מה שהגוף עז וחזק בהתאוות. וצריך לזה עזות דקודשה...

שפת אמת, קדושים, תרלא

קדושים תהיו. במד' זוה"ק **כי הוא הבטחה ג"כ**. כי איך יוכל בו"ד להתקדש בקדושת הש"י? אך "כי קדוש אני ה' - להיכס". פי' אחר שהוציאנו הש"י ממצרים שהיינו משועבדים להם, והבדילנו מהאומות שהחיות והכוח שיש בתוך כל איש ישראל הוא מהש"י וז"ש "אנכי ה' - להיך" כו' מיוחד מלכל האומות, אף שכוח כל הנבראים ממנו ית'. אבל בדרך הסתר וצמצומים. אבל חיות כל איש ישראל היא חלק - להי ממעל. **וממילא בכוחנו להתקדש גם בעוה"ז**. כי הש"י מחי' הכל אף כי הוא קדוש ונבדל מכל. וז"ש "כי קדוש אני ה'" ועי"ז יכולין להבין כי בכוח האדם להתקדש בכל מעשיו אף שהם תוך הטבע...

¹⁴ העינוג הזמני נשפע מהעינוג הנצחי - קובץ א' תקו: "צריך לעשות את כל המצוות כולן בשמחה, מפני שהן מפתחות את החוש של הנועם ושל האהבה ה-לוהית, המוסתרת בעצם טבע הנשמה... והדעה צריכה להתגדל, בין בערכיה המעשיים ובין בערכיה הרוחניים, עד שהכוח הנשמתי יגדל כל כך, באופן שימצא און לו לסדר את החיים כולם, הכלליים והפרטיים, בצורה הגונה, שהפרח העליון של החיים, **שהוא העונג הכללי הכולל את כל העינוגים הנצחיים, שכל העינוגים הזמניים נשפעים גם כן ממנו, שהוא עונג של נועם ה'**, יהיה הולך ופורח בהצלחה וגדולה."

שמונה קבצים קובץ ג, קלח - ההנאה הגופנית המסייעת לצדיק אפילו אחר נפילה: "אם על ידי התעלות נפשית עליונה נתרחב הרצון, ומתוך כך נמשך לפעמים לדברי הנאה רשותיים יותר מהמידה הראויה, אע"פ שצריך למהר לשוב בתשובה לחזק את קשר החיים בקדושה, ולאחד את הנפרד, בכל זה יהיה ליבו סמוך בטוח בה' כי לא יתן לעולם מוט לצדיק, **והנטייה החומרית שכהתה את העין הרוחנית תשוב בקפיצה מהירה לפי החשק הטהור של הרוחניות העליונה**, והאידיאלים הנצחיים, אותיותיה של תורה, ישובו להאיר בנשמתו מתוך החושך."